

Saara Holma

**”TÄMÄ LIHANTUOTANTO ALKAA OLLA
NIIN SANOTUSTI LATNA MORO”**

Lihantuottajiin ja lihantuotantoon liittyvät diskurssit
Maaseudun Tulevaisuus ja *Helsingin Sanomat* -
verkkolehdistä

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Saara Holma: ”Tämä lihantuotanto alkaa olla niin sanotusti latna moro” – Lihantuottajiin ja lihantuotantoon liittyvät diskurssit *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* - verkkolehdissä
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2022

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia diskursseja lihantuottajista ja lihantuotannosta *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* -verkkolehdissä esiintyy. Lihantuotannosta ja sen yhteiskunnallisista vaikutuksista on tehty paljon aikaisempaa tutkimusta, mutta lihantuotannon ja lihantuottajien mediarepresentaatioita on tutkittu vähemmän. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on täyttää tätä aukkoa aikaisemmassa tutkimuksessa. Lisäksi tutkielma tarkastelee eroavaisuuksia *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* lihantuottaja- ja lihantuotantodiskurssien välillä.

Tutkimusaineistoksi kerättiin yhteensä kymmenen lihantuottajia tai lihantuotantoa käsittelevää artikkelia *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* verkkosivuilta. Artikkelit on julkaistu verkkosivuilla vuosien 2018–2021 välillä. Jotta tutkimuksessa pystyttiin tarkastelemaan lihantuottajiin ja lihantuotantoon liittyviä puhetapoja mediassa, analyysimenetelmäksi valikoitui diskurssianalyysi.

Tutkimuksen tuloksena aineistosta eriteltiin yhteensä kuusi toisistaan eroavaa diskurssia: ahdinkodiskurssi, ilmastodiskurssi, innovaatioidiskurssi, eettisyysdiskurssi, ammattiylpeysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi. Ahdinkodiskurssia esiintyy artikkeleissa eniten; sitä voidaan kuvailla puhetapana, joka korostaa lihantuottajien talousongelmista ja huonoista viljasadoista johtuvaa vaikeaa tilannetta tai kriisiä. Muut diskurssit ottavat kantaa esimerkiksi lihantuotannon vaikutuksiin ja ongelmien ratkaisuun (ilmastodiskurssi, eettisyysdiskurssi ja innovaatioidiskurssi) tai painottavat lihantuottajan ammatin ainutlaatuisuutta (ammattiylpeysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi). Suurin osa diskursseista antaa lihantuottajista joko myönteisen, sympatiaa herättävän tai vastuullisuuteen pyrkivän kuvan – kriittiset äänet ovat aineistoartikkeleissa vähäisempiä.

Maaseudun Tulevaisuuden ja *Helsingin Sanomien* lihantuottaja- ja lihantuotantodiskurssit eroavat analyysin perusteella toisistaan. *Helsingin Sanomat* keskittyy tiedottamaan lihantuottajien tilanteesta ja avaamaan lihantuotannon ilmastovaikutuksia lukijoilleen yleisellä tasolla, kun taas *Maaseudun Tulevaisuus* käsittelee aiheita tuottajälähtöisemmästä näkökulmasta ja korostaa lihantuottajien ammattiylpeyttä. Molemmissa verkkolehdissä painotetaan toiminnan kehityksen tärkeyttä lihantuotannon tulevaisuuden kannalta.

Avainsanat: lihantuottaja, lihantuotanto, diskurssi, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	LIHANTUOTANTO JA LIHANTUOTTAJAT TUTKIMUKSESSA	3
	2.1 Lihantuotanto ja lihantuottaja käsitteinä	3
	2.2 Lihantuotannon vaikutukset ja kulutuksen kehitys	4
	2.3 Lihantuotanto Suomessa	5
	2.4 Lihantuotannon ja lihantuottajien kehystäminen mediassa	5
3	TUTKIMUSASETELMA	7
	3.1 Tutkimuskysymykset	7
	3.2 Aineisto	7
	3.2.1 <i>Maaseudun Tulevaisuus</i> ja <i>Helsingin Sanomat</i>	8
	3.2.2 Aineiston keruun kriteerit ja eettisyys	9
	3.2.3 Aineistonhankintamenetelmä	10
	3.3 Analyysimenetelmä	11
	3.3.1 Diskurssianalyysi	11
	3.3.2 Diskurssi	14
4	ANALYYSI	15
	4.1 Ahdinkodiskurssi	16
	4.2 Ilmastodiskurssi	19
	4.3 Innovaatiodiskurssi	20
	4.4 Eettisyysdiskurssi	22
	4.5 Ammattiylpeysdiskurssi	23
	4.6 Perinnönsuojeludiskurssi	24
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	26
	LÄHTEET	33
	LIITE 1: LUETTELO AINEISTONA KÄYTETYISTÄ ARTIKKELEISTA	36

1 JOHDANTO

Viime vuosikymmeninä lihantuotannon ja lihansyönnin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin on alettu kiinnittää merkittävää huomiota eri tieteenalojen kentillä. Ympäristönsuojelua, ilmastonmuutoksen ehkäisyä ja eläinten oikeuksia puoltavat näkökulmat ovat kasvattaneet suosiotaan sekä tutkimuksessa että julkisessa keskustelussa. Lisääntyneestä tietoisuudesta huolimatta globaali lihankulutus on noussut tutkimusten mukaan jopa yli 500 prosentilla vuosien 1992 ja 2016 välillä, ja ennusteiden mukaan kasvun jatkuminen on todennäköistä (Vranken ym., 2014; FAIRR, 2017, viitattu Katare ym., 2020). Suomessa puolestaan maatalouden kehityslinjat ovat olleet jokseenkin poikkeuksellisia, sillä 2000-luvulla uutismedia on painottanut tiedottamisessaan erityisesti lihatilojen ylläpidon kannattamattomuutta; karjatila toisensa jälkeen lopettaa toimintansa ja useat sikatilat ajautuvat kriisiin lukuisten sanomalehtiartikkelien otsikkojen mukaan. Koska jokainen sanomalehti palvelee kohderyhmäänsä hieman eri näkökulmia painottaen, myös lihantuotannon ja lihantuottajien diskurssit näyttävät eri sanomalehdissä lukijoilleen mahdollisesti toisistaan hyvinkin poikkeavina. Tämä on lähtökohta, josta kiinnostukseni lihantuotannon ja -tuottajien mediarepresentaatioita kohtaan kumpuaa.

Omaa mielenkiintoani aihetta kohtaan edeltää seuraamani lihantuottajiin ja suomalaiseen lihantuotantoon kohdistunut mediahuomio. Ensimmäinen kiinnostukseni herättänyt lihantuottajiin liittyvä uutisointitapaus liittyi *Vuoden lehtikuva 2019*-kilpailun voittajaan, Juha Metson valokuvaan lehmän lopetuksesta. Lehtikuvan keskiössä on kaulastaan sidottu lehmä, jonka kasvot ovat kääntyneet katsomaan ase kädessä seisovaa, oransseihin suojavarusteisiin pukeutunutta maanviljelijää. Erityisen hyvin muistan uutisotsikon, jolla *Maaseudun Tulevaisuus* -verkkolehti kehysti kuvan teemaa ja merkitystä: *Vuoden lehtikuva kiteyttää suomalaisen maanviljelijän ahdingon – ”Lähes raamatullinen”* (*Maaseudun Tulevaisuus*, 17.3.2020). Valokuva lehmän viimeisistä hetkistä ja maanviljelijän ainoasta vaihtoehdosta nähdään kuvastavan ennen kaikkea

tilayrittäjän sekä taloudellisesti että emotionaalisesti vaikeaa tilannetta; ahdinko-sanalla viitataan suoraan maanviljelijään, kun taas lehmän näkökulma jätetään uutisoinnissa selvästi toissijaiseen asemaan. Olen kiinnostunut siitä, miten kielellisillä valinnoilla voidaan vaikuttaa mielikuviin ja käsityksiin yhteiskunnallisista ilmiöistä, mistä syystä haluan lähemmin tarkastella tapoja, joilla lihantuotantoon ja lihantuottajiin viitataan uutismediassa.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kahden merkittävän suomalaisen sanomalehden, *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien*, välittämiä diskursseja lihantuotannosta ja lihantuottajista ja samalla vertailla lehtikohtaisia eroja puhetavoissa. Huomion kohdistaminen lihantuotantoon liittyviin julkisiin diskursseihin on tärkeää, sillä sanomalehtien välittämät puhetavat vaikuttavat lukijapiiriensä mielipiteisiin merkittävistä yhteiskunnallisista aiheista, kuten ilmastonmuutoksesta, kestävästä kehityksestä ja eläinten hyvinvoinnista – usein lukijan näkökulmasta lähes huomaamattomien tai tiedostamattomien mekanismien kautta. Tietyille kohderyhmille suunnattujen sisältöjen arvojen ja asenteiden omaksuminen on erityisen todennäköistä ja helposti radikaalimmaksi muuttuvaa, kun lukija altistuu vain tiettyjä näkökulmia puoltaville mediasisällöille (Kitchens ym., 2020).

Tutkielmani alkuosassa kartoitan aiheeseeni liittyvää taustakirjallisuutta ja selvennän tutkimusaiheeni paikkaa aiemman tutkimuksen kentällä. Seuraavaksi esittelen tarkemmin tutkimusasetelmaani: erittelen tutkimuskysymykseni, kerron aineistostani ja sen valinnasta ja selvennän analyysimenetelmäni. Sen jälkeen käyn läpi tutkimukseni analyysin ja sen tulokset. Tutkielmani päättyy pohdintaan, jossa tarkastelen tutkimukseni johtopäätöksiä ja sen herättämiä ajatuksia.

2 LIHANTUOTANTO JA LIHANTUOTTAJAT TUTKIMUKSESSA

Lihantuotanto ja lihankulutus ovat varsin yleisiä käsiteltäviä aiheita sekä mediassa että tutkimuksessa – näkökulmia näihin aiheisiin on hyvin monenlaisia ja ne yleensä herättävät joukon värikkäitä, usein ristiriitaisiakin tunteita. Tutkijat ovat toisinaan tarttuneet myös lihantuotannon mediadiskursseihin ja nostaneet esille tapoja, joiden kautta mediajulkaisut käsittelevät lihantuotantoon liittyviä ilmiöitä. Lihantuottajat puolestaan ovat saaneet ainakin Suomessa mediatilaa viime vuosina tapetilla olleiden talousvaikeuksien takia, mutta itse lihantuottajiin ja lihantuottajarepresentaatioihin on kiinnitetty tutkimuksessa vähemmän huomiota. Tässä luvussa käsittelem lihantuotannosta, sen vaikutuksista ja mediarepresentaatioista tehtyä tutkimusta, mitä ennen avaan käsitteiden *lihantuotanto* ja *lihantuottaja* merkityksiä tälle tutkimukselle.

2.1 Lihantuotanto ja lihantuottaja käsitteinä

Lihantuotannolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kotieläintalouteen perustuvaa järjestelmää, jossa eläimistä – useimmiten sioista, naudoista tai broilereista – kasvatetaan systemaattisesti ominaisuuksiltaan tietynlaisia, jotta ne voidaan teurastaa ja niiden ruumiiden ihmiselle hyödylliset osat voidaan muuttaa erilaisiksi lihatuotteiksi eri kulutustarpeisiin. Lihantuotantoa voidaan harjoittaa sekä suurissa tuotantolaitoksissa että pienemmällä perhetiloilla, Suomessa ja kansainvälisesti. Lihankulutuksen kasvettua myös lihantuotanto on keskittynyt suurempiin tuotantolaitoksiin, joissa eläimillä on tavallisesti rajattu tila liikkua, ja ne pidetään useimmiten yksinomaan sisätiloissa koko elinikänsä.

Lihantuottajalla tarkoitan lihantuotantolaitoksen tai lihatilan työntekijää. Lihantuottaja voi olla tilansa pääasiallinen yrittäjä, omistaja tai osana liha-alan yritystä. Lihantuottajan työnkuva voi olla laaja, ja siihen voi sisältyä eläinten hoidon lisäksi maanviljelyä ja muuta

yritystoimintaa. Tästä syystä käytän tutkimuksessani lihantuottajan synonyyminä välillä sanoja *tilallinen* ja *maanviljelijä*.

Tutkielmassani kiinnitän huomiota lihantuottajiin ja lihantuotantoon samanaikaisesti, koska koen, että näitä kahta käsitettä ei voi varsinaisesti erottaa toisistaan. Aina kun mediassa puhutaan lihantuottajista, tuodaan esille samalla myös diskursseja lihantuotannosta. Lihantuotannosta puhuttaessa puolestaan haastatellaan usein lihantuottajia, joita tullaan samalla representoiduksi kyseisissä medioissa. Tästä syystä minusta on hedelmällistä lähteä tarkastelemaan lihantuottajien ja lihantuotannon diskursseja samalla kertaa, molemmat näkökulmat kuitenkin huomioon ottaen.

2.2 Lihantuotannon vaikutukset ja kulutuksen kehitys

Lihantuotannon yhteiskunnallisista vaikutuksista on tehty paljon aiempaa tutkimusta; lihantuotantoon ja sen kuluttamiseen liitetään nykytietämyksen mukaan monia riskejä sekä kansanterveyden että ympäristön osalta. Ilmastonmuutoksen kannalta lihantuotannolla on merkittävä osuus esimerkiksi päästöissä, sillä 2000-luvun alussa mitattu lihantuotannon osuus koko maapallolla tuotetuista kasvihuonekaasuista on ollut jopa 15 % – 24 % (Steinfeld ym., 2006, viitattu Fiala, 2008). Terveydellisesti lihankulutus on puolestaan liitetty perinteisesti esimerkiksi 2-tyyppin diabetekseen, sydän- ja verisuonitauteihin ja eri syöpäsairauksiin (Klurfeld, 2015). Lihantuotantoon liittyvään keskusteluun otetaan myös yhä useammin mukaan eettinen näkökulma, joka huomioi tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja pohdinnat eläinten hyväksikäytön oikeutuksesta – ja kyseenalaistaa eläinten kokeman kärsimyksen tarpeellisuutta.

Lihankulutuksen haittapuolista huolimatta lihan ja eläinkunnan tuotteiden kulutus on kuitenkin kasvanut hurjasti viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana (Terra Nova, 2017; FAOSTAT, 2018, viitattu Bonnet ym., 2020). Tutkimuksessa on myös saatu selville, että kuluttajat aliarvioivat selvästi lihankulutuksen ja -tuotannon ympäristövaikutuksia, ja että halukkuus vähentää lihansyöntiä on matalaa (Hartmann & Siegrist, 2017). Tutkimustulosten ja kuluttajien käyttäytymisessä on siis nähtävissä selkeä ristiriita,

jonka muotoutumiselle ei ole välttämättä löydettävissä yksinkertaista syytä. 2020-luvulle tultaessa tietyissä maissa, kuten Suomessa, on kuitenkin tekeytymässä lihankulutuksen laskuun viittaavaa kehitystä, mikä on länsimaissa verrattain uusi ilmiö. Tätä suomalaista kontekstia avaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

2.3 Lihantuotanto Suomessa

Suomessa lihan tuotantoon liittyvää mediahuomiota ovat viime vuosina saaneet lihatilojen talousvaikeudet ja lihan tuotannon liiketoiminnan kannattamattomuus, sillä ulkomaisen lihan tuontitarve on kasvanut kysynnän noustessa. Vuosina 2003–2008 lihan ja lihavalmisteiden tuonti raaka-aineeksi kasvoi 80 prosentilla (Knuuttila ym., 2012). Toisaalta tuoreissa suomalaisissa tilastoissa lihan kokonaiskulutuksen on todettu olevan laskussa viime vuosina; tilastoissa sianlihan kulutus näyttäisi laskevan ja siipikarjanlihan kulutus kasvavan (Luonnonvarakeskus, 2021). Huonon kannattavuuden lisäksi maatilojen talousvaikeuksia ovat syventäneet huonot viljasadot, jotka ovat nostaneet viljan hintaa ja näin ollen vaikeuttaneet karjan ruokkimista.

Suomalainen lihan tuotanto ja erityisesti eläinten teurastaminen on erittäin keskittynyttä; kolme suurinta yritystä, Atria Suomi Oy, HKScan Finland Oy ja Snellmanin Lihanjalostus Oy, vastaavat lähes koko Suomen teurastuksista. Vaihtelevuudet esimerkiksi lihan vientimäärissä vaikuttavat herkästi pientilojen ja pienjalostamojen toimintaan – juuri tätä ilmiötä heijastelee myös tutkielmani aineisto. Suomalainen lihan tuotanto ajankohtaisine haasteineen on konteksti, jonka otan tutkimuksessani ja analyysissäni laajalti huomioon.

2.4 Lihantuotannon ja lihan tuottajien kehystäminen mediassa

Aikaisempi tutkimus lihan tuotannon ja lihan tuottajien mediarepresentaatioista käsittelee aihetta usein ympäristönsuojelun näkökulmasta. Kristiansen ym. (2020) saivat selville tutkimuksessaan, että lihan tuotannon ympäristövaikutusten saama

mediahuomio on keskimäärin vähäistä ja että julkaistuissa artikkeleissa vastuu ympäristövaikutuksista vieritetään usein kuluttajan hartioille – sen sijaan, että muutoksia vaadittaisiin hallitukselta, suurilta lihantuotannon yrityksiltä tai maataloudelta. Eteläeurooppalainen sanomalehtiartikkeleista koostuva tutkimusaineisto osoittaa myös, että medialla on eräänlainen sokea piste ilmastonmuutoksen ja lihantuotannon ja -kuluttamisen yhteyksien julkisessa käsittelyssä (Almiron & Zoppeddu, 2015). Toisaalta australialaisiin lehtiartikkeleihin pohjautuva tutkimus antaa olettaa, että uutisoijat kehystävät lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen välisen yhteyden mieluummin instituutioiden väliseksi konfliktiksi sen sijaan, että lukija saatettaisiin henkilökohtaiselle epämuukavuusalueelle esimerkiksi syyllistämisen kautta (Friedlander ym., 2014). Sama tutkimus kuitenkin tukee laajempaa huomiota siitä, että lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen yhteyttä käsitellään erittäin harvoin mediadiskursseissa; ilmastonmuutokseen liittyvistä australialaisista uutisartikkeleista vähemmän kuin 1 % edes mainitsee teksteissään lihan tai märehäjäimet (Friedlander ym., 2014).

Näkökulmaa lihantuottajien mediarepresentaatioista on käsitelty tutkimuksessa hyvin vähän – jos ei lainkaan. Tätä aukkoa aiemmassa kirjallisuudessa pyrin tutkimuksellani paikkaamaan vertailemalla *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* artikkelien lihantuottajarepresentaatioita. Mediadiskursseilla ja hallitsevilla puhetavoilla on merkitystä kuluttajien arvojen ja asenteiden kannalta; esimerkiksi Graham & Abrahamse (2017) saivat selville kokeellisessa tutkimuksessaan, että viestien kehystäminen painottamaan joko itseä korostavia (self-enhancement) tai altruistisia (self-transcendence) arvoja vaikuttaa kuluttajien käsityksiin lihan kuluttamisesta. Koska lihantuotanto ja lihan kuluttaminen ovat yhteydessä kansainvälisesti merkittäviin aiheisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja kansanterveyteen, mediadiskursseilla on valtaa vaikuttaa yksilöiden ajattelutapoihin ja suhtautumiseen esimerkiksi kuluttajien muutosmyönteisyyden osalta.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielmassani olen kiinnostunut selvittämään kahden suomalaisen verkkolehden, *Helsingin Sanomien* ja *Maaseudun Tulevaisuuden*, välittämiä puhetapoja lihantuottajista ja lihantuotannosta ajankohtaisen lihantuotantokeskustelun kontekstissa. Tarkoitukseni on eritellä löytämistäni puhetavoista diskursseja, joita voin tarkastella diskurssianalyysin keinoin. Diskurssianalyysi ohjaa tutkimustani tarkastelemaan artikkelien kielellisiä valintoja lihantuotannosta puhuttaessa ja lihantuottajiin viitattaessa sekä kiinnittämään huomiota sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muodostuneisiin kielen merkityksiin, eli *funktionaaliseen kielenkäsitteeseen* (Pietikäinen & Mäntynen, 2009).

Diskurssien löytämisen lisäksi aion vertailla keskenään *Helsingin Sanomien* ja *Maaseudun Tulevaisuuden* lihantuottajadiskursseja ja tutkia niiden mahdollisia eroja. Olen kiinnostunut selvittämään, onko valitsemillani lehdillä käytössään ominaisia puhetapoja lihantuottajiin ja lihantuotantoon viitattaessa sekä vertailemaan lehtien välisiä diskursseja.

Olen jakanut tutkielmani tavoitteen kahteen erilliseen tutkimuskysymykseen, joihin nämä lähtökohdat tiivistyvät:

1. Mitä diskursseja lihantuottajista ja lihantuotannosta *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* -verkkolehdistä on löydettävissä?
2. Miten lihantuotannosta ja lihantuottajista puhuminen eroaa lehtikohtaisesti?

3.2 Aineisto

Tutkimusaineistooni kuuluu yhteensä kymmenen artikkelia *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* -verkkolehdistä – viisi kummastakin julkaisusta. Valitsin

sanomalehdiksi kaksi kohderyhmiltään erilaista julkaisua, koska halusin pureutua tarkemmin mahdollisimman erilaisiin lihantuottajien ja lihantuotannon diskursseihin, joita Suomen mediakentällä esiintyy. Seuraavissa alaluvuissa esittelen ensin *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* -verkkolehtiä ja niiden valintaa, seuraavaksi asettamiani kriteereitä aineistolle ja lopuksi aineiston keruu- ja luokitteluprosessiani.

3.2.1 *Maaseudun Tulevaisuus ja Helsingin Sanomat*

Ensimmäiseksi tarkasteltavaksi sanomalehdeksi valitsin *Maaseudun Tulevaisuuden*. *Maaseudun Tulevaisuus* on suomalainen kolmipäiväisesti ilmestyvä sanomalehti, jonka kokonaislevikki oli 69 890 vuonna 2019 (Media Audit Finland, 2020) ja kokonaistavoittavuus yhteensä sekä painetun että digitaalisen lehden osalta 514 000 lukijaa vuonna 2021 (Media Audit Finland, 2021). *Maaseudun Tulevaisuus* on poliittisesti sitoutumaton julkaisu, mutta toimii samalla Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton (MTK) äänenkannattajana. Lihantuotanto kytkeytyy vahvasti maaseutu- ja maatalousyrittäjyyteen, mistä syystä maaseudun näkökulmaa esiin nostava sanomalehti tuo todennäköisemmin ilmi lihantuotantoon liittyviä ilmiöitä omanlaisesta perspektiivistään – mahdollisesti tuottajien näkökulmaa paremmin huomioiden.

Maaseudun Tulevaisuuden vastapariksi valitsin *Helsingin Sanomat* -lehden. *Helsingin Sanomat* on levikiltään mitattuna Suomen suurin sanomalehti; sen kokonaislevikki vuonna 2019 oli 339 437 (Media Audit Finland, 2020) ja kokonaistavoittavuus vuonna 2021 1 620 000 lukijaa yhdellä keskimääräisellä numerolla (Media Audit Finland, 2021). *Helsingin Sanomien* kohderyhmä on maaseutuun keskittyvän *Maaseudun Tulevaisuuden* kohderyhmään verrattuna laajempi ja palvelee Suomen mediakentällä suurempaa joukkoa, sillä sen aihepiirit eivät rajoitu esimerkiksi *Maaseudun Tulevaisuuden* tapaan maaseutuun ja maatalouteen. *Helsingin Sanomat* valikoitui tutkimukseeni toiseksi tarkasteltavaksi sanomalehdeksi, koska sillä on suomalaisessa mediassa merkittävä rooli ja paljon vaikutusvaltaa – näin ollen lehden välittämät diskurssit saavuttavat suuren yleisön ja vaikuttavat mediankäyttäjien asenteisiin.

Maaseudun Tulevaisuus ja *Helsingin Sanomat* ovat aiheeni kannalta mielenkiintoisia tutkimuskohteita, koska niistä molemmat ovat erittäin laajalevikkisiä sanomalehtiä erilaisilla näkökulmilla varustettuina. Molemmat lehdet tavoittavat merkittävän määrän suomalaisia useamman kerran viikossa sekä paperi- että digijulkaisuissa. Lehtien erilasten lähtökohtien vuoksi juuri lihantuottajat ja lihantuotanto ovat mahdollisesti aiheita, jotka paljastavat eroja lehtien diskursseissa – ja juuri tästä huomiosta kiinnostukseni kyseisiin sanomalehtiin kumpuaa.

3.2.2 Aineiston keruun kriteerit ja eettisyys

Aineistoni koostuu vuoden 2021 aikana julkaistuista *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* verkkoartikkeleista, joiden lisäksi *Helsingin Sanomien* aineistosta yksi on vuodelta 2018 ja kaksi vuodelta 2019. Halusin aineistooni mahdollisimman tuoreita artikkeleita, jotta kykenisin muodostamaan ajankohtaisen kokonaiskuvan lihantuottajien ja lihantuotannon diskursseista – joten tästä syystä valitsin mahdollisimman monta artikkelia vuodelta 2021. *Maaseudun Tulevaisuuden* osalta viiden kriteereihini sopivien artikkelien löytäminen vuodelta 2021 oli vaivatonta, sillä julkaisussa uutisoidaan runsaasti lihantuottajista ja lihantuotannosta. *Helsingin Sanomien* tapauksessa puolestaan osumia oli vähemmän, joten laajensin hakuani vuosien 2018–2021 välille.

Ensimmäiseksi kriteeriksi aineistoartikkeilleeni muodostui se, että artikkelin pääaihe tulisi liittyä kiinteästi joko lihantuotantoon tai lihantuottajiin. Aihe voisi kertoa lihantuotannosta ja sen vaikutuksista yleisemmällä tai tilastollisella otteella mutta toisaalta myös esimerkiksi yksittäisistä lihantuottajista tai maatalousyrittäjistä. Toisena kriteerinä rajasin pois mielipidekirjoitukset ja kolumnit, koska tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut ennen kaikkea sanomalehtien laajemmista puhe- ja käsittelytavoista yksittäisten näkökulmanostojen sijaan.

Tässä tutkimuksessa aineistona käyttämäni kirjalliset materiaalit ovat *joukkotiedotuksen tuotteita* (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Joukkotiedotuksen tuotteet ovat julkisesti saatavia,

esimerkiksi sanomalehtien artikkeleja, joiden vastakohtana voidaan Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan pitää *yksityisiä dokumentteja*, kuten puheita ja päiväkirjoja. Tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta voidaan pohtia, onko eettisesti kestävää käsitellä tutkimuksessa lähemmin esimerkiksi lihatilallisia, jotka ovat kertoneet taloudellisista vaikeuksistaan ja joille käsitellyt aiheet voivat edelleen olla arkoja. Koska valitsemani artikkelit ovat kuitenkin tarkoitettu julkaistaviksi laajalevikkisiin sanomalehtiin haastateltujen luvalla, koen hyväksyttäväksi käyttää kyseisiä artikkeleja myös diskursseista kiinnostuneissa tutkimustarkoituksissa.

Valitsin tutkimukseeni yhteensä kymmenen digitaalista sanomalehtiartikkelia: viisi *Maaseudun Tulevaisuudesta* ja viisi *Helsingin Sanomista*. Kymmenen artikkelin aineisto on itsessään suppea, mutta diskurssianalyysi valittuna menetelmänä mahdollistaa tarkemman analyysin parhaiten juuri tiukemmin rajatuissa aineistoissa. Kymmenen artikkelin aineisto riittää sopivasti valitsemiä lehtien ajankohtaisten lihantuotantodiskurssien kartoittamiseen, mutta on hyvä muistaa, että suppean otantani vuoksi tuloksia ei voida yleistää koko Suomen mediakenttään. Aineistoni avulla voidaan kuitenkin päästä käsiksi siihen, millaisina lihantuottajiin ja lihantuotantoon liittyvät puhutavat esiintyvät suomalaisten suosituimmissa sanomalehdissä – ja näin ollen voidaan saada alustava käsitys lihantuotannon asemasta, merkityksistä ja mahdollisesta kehityksestä 2010- ja 2020-lukujen Suomessa.

3.2.3 Aineistonhankintamenetelmä

Keräsin aineistoni käyttämällä *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* nettisivuilla olevia hakukoneita. Kymmenen artikkelin aineiston sain kerättyä käyttämällä hakusanoja ”lihantuottaja”, ”lihantuotanto”, ”liha tuotanto”, ”maatalous” ja ”liha-ala”. *Maaseudun Tulevaisuuden* sivuilla rajasin tulokseni näyttämään artikkeleja vuodelta 2021. Tein aluksi saman 2021-vuoteen ajoittuneen rajauksen myös *Helsingin Sanomien* sivuilla, mutta tuloksien niukkuuden vuoksi laajensin hakuani vuoteen 2018 asti.

Hakujen suorittamisen jälkeen kävin läpi hakutulossivun artikkeleita ja yritin löytää kriteerejäni vastaavia tuloksia. Hyväksyin aineistooni artikkeleja, joissa pääaiheena oli joko lihantuotanto, lihantuottajat tai molemmat ja pyrin rajaamaan pois lähes samasta ilmiöstä kertovia, päällekkäisiä juttuja, jotta aineistoon saataisiin vaihtelevuutta. En kuitenkaan väkisin hylännyt samantyyllisiä juttuja, vaan lähinnä poistin esimerkiksi samoista tutkimustuloksista samoihin aikoihin julkaistut artikkelit. Jätin pois myös pelkästään lihan syömisestä tai kuluttamisesta kertovat artikkelit, jos niissä ei nostettu merkittävällä tavalla esiin lihantuotantoa tai lihantuottajia.

3.3 Analyysimenetelmä

Tämän tutkielman analyysimenetelmäksi olen valinnut diskurssianalyysin. Diskurssianalyysi sijoittuu menetelmien kentällä laadulliseen tutkimukseen, jota voidaan kuvata myös käsitteellä *kvalitatiivinen* tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin voidaan lukea esimerkiksi tavallisesti tekstimuotoinen aineisto, tutkijan aseman subjektiivisuuden tunnistaminen, harkitusti valittu (usein suppea) otanta ja aineistolähtöinen analyysi (Eskola & Suoranta, 1998). Tässä tutkielmassa painotan juuri näitä laadullisen tutkimuksen piirteitä; tarkoitukseni on tarkastella rajattua tekstimuotoista otantaa aineistolähtöisesti sekä löytää kielellisistä valinnoista ja puhetavoista toistuvia teemoja – toisin sanoen toisistaan erottuvia diskursseja. Tämän osion alaluvuissa perustelen ensin päätöstäni valita diskurssianalyysi menetelmäksi, jonka jälkeen selvennän *diskurssin* käsitettä tämän tutkimuksen kontekstissa.

3.3.1 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi valikoitui työni menetelmäksi, koska sen avulla voidaan tehokkaasti kiinnittää huomiota tutkimukseni kohteena oleviin puhetapoihin ja niiden piirteisiin. Diskurssianalyysi voidaan määritellä ”kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä” (Jokinen ym., 2016).

Lähestymistapani lähtökohtana on diskurssianalyysiin tavallisesti liitetty ymmärrys sosiaalisesta konstruktionismista, jossa kielenkäyttö ei peilaa toisaalla olevaa todellisuutta vaan on sen sijaan aktiivisesti mukana sen rakentamisessa. Tutkimusperinteiden laajemmassa kontekstissa sosiaalisen konstruktionismin vahvistuminen on liitetty niin kutsuttuun *kielelliseen käännteeseen*, jonka myötä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielellisten merkkijärjestelmien merkitystä on alettu korostaa humanistisessa ja yhteiskunnallisessa tutkimuksessa (Pietikäinen & Mäntynen, 2009).

Sosiaalisen konstruktionismin lisäksi diskurssianalyysiin liitettäviin oletuksiin luetaan Jokisen ym. (2016) mukaan myös oletus useista rinnakkaisista ja keskenään kilpailevista *merkityssysteemeistä*, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin ja kielenkäytön luonteesta tuottaa seurauksia. Näistä oletuksista tälle tutkimukselle merkityksellisimmiksi näkökannoiksi nostaisin rinnakkaiset merkityssysteemit, kontekstisidonnaisuuden ja kielenkäytön seuraamukset. Tavoitteenani ja oletuksenani tätä tutkimusta toteuttaessa on löytää eriäviä diskursseja (merkityssysteemejä), tarkastella diskursseja kontekstissaan (aika, paikka, julkaisu) ja pohtia eriävien diskurssien vaikutuksia todellisuutta rakentavina merkityssysteeminä laajemmassa kontekstissa, mutta erityisesti sekä *Maaseudun Tulevaisuuden* että *Helsingin Sanomien* kohderyhmien kannalta.

Sekä laadullisessa tutkimuksessa yleisemmin että diskurssianalyysin perinteissä tutkija on tietoinen ennakko-oletuksistaan tutkimusaihetta kohtaan ja mainitsee tämän position lähtökohdaksi tutkimukseen. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan ”objektiivisuus syntyy nimenomaan oman subjektiivisuutensa – tai monikossa subjektiivisuuksiensa – tunnistamisesta”. Vaikka kaikkien tiedostamattomien taustaoletusten tunnistaminen voi olla ideaali tai jopa jokseenkin mahdoton tehtävä, sitä kohti pyrkiminen on kuitenkin tutkimuksen objektiivisuuden kannalta tärkeä askel. Tässä tutkimuksessa ennakko-oletukseni analyysin tuloksiin liittyy aikaisempaan huomioon siitä, että lihantuottajista puhuttaessa mediassa käytetään usein ahdinko-

sanaa kuvaamaan lihatilojen tilannetta, joten odotan samanlaisten puhetapojen esiintyvän myös aineistossani.

Tässä tutkielmassa sovellan diskurssianalyysiä konkreettisesti Suonisen (2016) merkityssystemien identifioinnin periaatteiden mukaisesti. Aloitin aineiston analysoinnin aineiston yksityiskohtaisella lukemisella, jonka jälkeen siirryin kiinnittämään huomiota artikkelien eroihin ja yhtäläisyyksiin. Huomioin aineistosta pienempiä merkityssystemien palasia, joiden tulkinnan pidin avoimena siihen asti, kunnes olin löytänyt tarpeeksi aineksia kokonaisen diskurssin luonnokseen. Suonisen (2016) periaatetta mukaillen pyrin muodostamaan kokonaisuuksia, jotka eivät ainoastaan erottele aiheita tai teemoja toisistaan, vaan tekevät ymmärrettäväksi erilaisia aihepiirejä; esimerkiksi innovaatiotieteen sisällytin yleisiä innokkaita tulevaisuuden suuntautuvia puhetapoja, kuten teknologiaan luottamista tai halua kehittää lihatilojen toimintaa. Yritin analyysiä tehdessäni myös paikantaa teksteistä pieniäkin nyansseja, jotka viittaisivat kielenkäyttäjän kokemuksiin ristiriitaihin tai asenteisiin puhumistaan aiheista, ja luottaa näihin merkityksellistämisiin enemmän kuin omiin olemassa oleviin konstruktioihini.

Aineiston luokittelussa käytin apuvälineinäni Word-ohjelmaa ja kirjallisia muistiinpanoja. Koska minulla ei ole *Maaseudun Tulevaisuuden* tilausjäsenyyttä ja koska digilehti rajoittaa maksuttomien artikkelien lukemista viikoittain, siirsin valitsemani artikkelit kokonaisuudessaan Word-tiedostoon, johon pystyin tekemään muistiinpanoja ja värikoodauksia. *Helsingin Sanomiin* minulla on puolestaan digilukuoikeus, joka mahdollistaa rajattoman pääsyn aineistoihin. Muistiinpanojen, värikoodauksien ja nostojen avulla pystyin hahmottelemaan luonnoksia diskursseista, jotka kehittyivät analyysivaiheen lomassa valmiiksi, erillisiksi diskursseiksi edellä kuvaamieni diskurssianalyysin luovan harkinnan (Suoninen, 2016) menetelmien mukaisesti.

3.3.2 Diskurssi

Diskurssin käsite ymmärretään eri tieteenaloilla melko dynaamisesti, ja sen merkitys vaihtelee jonkin verran eri konteksteissa ja tilanteissa. Diskurssintutkimuksen keskeisimmän käsitteen käyttö eri aikakausina kertoo myös itse diskurssianalyysin kehityksestä vuosikymmenestä toiseen – käsitteet elävät siis tieteenalan mukana. Diskurssi voidaan määritellä ”lausetta suuremmaksi kielenkäytön kokonaisuudeksi kontekstissaan” tutkimuksessa, jossa tarkastelun kohteena on kielenkäyttö eri tilanteissa (Pietikäinen & Mäntynen, 2009).

Diskurssia voidaan toisinaan nimittää myös merkityssystemiksi tai repertuaariksi (Jokinen ym., 2016). Nämä kolme käsitettä eroavat toisistaan jokseenkin, mutta ovat kaikki Jokisen ym. (2016) mukaan sosiaalisissa käytännöissä muodostuvia ja sosiaalista todellisuutta rakentavia systeemejä. Käytän tässä tutkimuksessa lähtökohtaisesti diskurssi-käsitettä kuvaamaan tällaisia sosiaalisissa konteksteissa rakentuvia puhetapoja, joita tarkastelemalla voidaan päästä käsiksi kahden lehden tapoihin käsitellä lihantuotantoja ja lihantuottajia julkisessa keskustelussa.

Diskurssien löytäminen ja rajaaminen aineistosta vaatii tutkijan omaa harkintakykyä. Analyysin edetessä diskursseja voi olla tarpeen hajottaa tai yhdistellä; diskurssien tunnistaminen onkin osa luovaa valintaprosessia, jossa läpinäkyvyys on tärkeää (Suoninen, 2016). Koska diskurssien muodostaminen on luovaa toimintaa ja valmiit diskurssit ovat tutkijan oman tulkinnan tulos (Suoninen, 2016; Jokinen ym., 2016), ovat diskurssit aina haastettavissa ja kritisoitavissa.

4 ANALYYSI

Tutkimukseni ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* artikkeleissa esiintyviä lihantuotantoon ja lihantuottajiin liittyviä diskursseja. Koska menetelmäni on aineistolähtöinen, olen nimennyt diskurssit aineistoista nostamiini aihepiirien pohjalta. Analyysini tuloksena löysin artikkeleista kuusi erillistä diskurssia, jotka olen nimennyt seuraavasti: ahdinkodiskurssi, ilmastodiskurssi, innovaatioidiskurssi, eettisyysdiskurssi, ammattiylpeysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi. Löytämieni diskurssien rajat eivät ole joustamattomia, vaan ovat osittain päällekkäisiä tai aiheiltaan samankaltaisia. Jokaisella diskurssilla on myös tyypillisiä piirteitään ja omia pienimuotoisempia linjojaan. Samaan tapaan myös yhdessä artikkelissa voi esiintyä selkeitä jälkiä useammista diskursseista.

Diskurssit	<i>Maaseudun Tulevaisuus</i>					<i>Helsingin Sanomat</i>				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ahdinkodiskurssi			x	x		x		x	x	
Ilmastodiskurssi					x		x			x
Innovaatioidiskurssi		x					x			
Eettisyysdiskurssi	x				x					x
Ammattiylpeysdiskurssi	x	x								

Perinnönsuojeludiskurssi	x	x								
--------------------------	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--

Taulukko 1. Diskurssien esiintyminen aineistossa.

4.1 Ahdinkodiskurssi

Ahdinkodiskurssi on aineistossani selkeästi eniten esiintyvä diskurssi; sitä esiintyi yhteensä viidessä eri artikkelissa sekä *Maaseudun Tulevaisuudessa* että *Helsingin Sanomissa*. Ahdinkodiskurssilla tarkoitan puhetapoja, joissa katsotaan lihantuottajien ja maatalojen tilanteen olevan vaikeasti hallittavassa kriisissä, viitataan kasvaneisiin kustannuksiin ja tiukentuneisiin talousasioihin sekä korostetaan huonoja viljakesiä, jotka ovat vaikeuttaneet karjan ruokkimista. Kielenkäytössä ja sanavalinnoissa ahdinkodiskurssia luovat negatiivisesti latautuneet ilmaisut, kuten ”karmea tilanne”, diskurssin nimeenkin tiivistyvä sana ”ahdinko”, ”vakava huoli” ja ”akuutti kriisi”. Ahdinkodiskurssi on aineistossani tietyllä tavalla hyvin vallitseva diskurssi, sillä kaikissa valitsemissani artikkeleissa, joissa se esiintyy, ei esiinny samaan aikaan muita diskursseja.

Lihantuottajien ahdinkoa nostetaan esille maanviljelijöiden kiristyneen tilanteen tarkalla kuvailulla. Artikkeleissa painotetaan muun muassa talousvaikeuksia, lihantuottajien päivittäistä huolta ja tilallisten väsymystä:

Ylisen mukaan tiloilta on tullut huolestuttavaa viestiä.

”Laskupino kasvaa ja tili on tyhjä. Tutut maatalouskauppiat ovat kertoneet, että rahoitusluottojen osuus on kasvanut. Tuotantopanokset joudutaan ostamaan velaksi. Lihatiloilla ei enää eletä kädestä suuhun vaan normaalien tuotantokustannusten kanssa eletään jo velaksi”, Ylinen toteaa. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 26.8.2021)

Korpelan mukaan sikatilalliset ovat ajautuneet väsähtämispisteeseen: monikaan ei enää jaksa ottaa kantaa.

”Mennään päivä kerrallaan, yritetään yö nukkua jollakin lailla. Edes muutama tunti yössä.” (*Maaseudun Tulevaisuus*, 4.10.2021)

Monet artikkeleista kuvailevat jokseenkin toisistaan eroavia lihatilallisten kriisitilanteita, mutta ahdinkodiskurssi säilyy aiheesta riippumatta samanlaisena. Mainitut kriisitilanteet käsittelevät kustannusten nousua, talousongelmia ja lihantuottajien väsymystä, tappiolla tuottamista, kuivien hellekesien tuottamia ongelmia ja pienten lihatilojen kohtaamaa sikapulaa. Sikapulaongelmaa avaava artikkeli heijastelee hyvin samanlaisia, akuutteja vaaratilanteita korostavia puhetapoja, kuin muita kriisejä käsittelevät artikkelit:

Alan perheyriityksiä ja pk-yrityksiä edustavan Lihakeskusliiton mukaan Suomen lihamarkkinat ovat suorastaan kriisissä. ”Tilanne on todella paha. Yhtiöiden säilyminen hengissä on kriittisellä tasolla”, sanoo lihakeskusliiton toimitusjohtaja Mari Hannuksela. (*Helsingin Sanomat* 10.12.2019)

Yksi ahdinkodiskurssin keskeisistä piirteistä on tapa yhtäältä vaatia muutoksia vaikeisiin tilanteisiin mutta toisaalta kuvata lihantuottajien aseman toivottomuutta. Artikkelit kuvailevat Suomen lihamarkkinoiden ongelmia tarkasti ja osoittavat niiden heikkoja kohtia seikkaperäisesti. Muutoksia vaaditaan toisinaan myös hanakasti; esimerkiksi *Maaseudun Tulevaisuus* -lehti (26.8.2021) viittaa lihavaliokunnan puheenjohtaja Mauno Ylisen kehitysehdotuksiin sanoilla ”Ylinen jyrähtää”. Kehitysideoista huolimatta ahdinkodiskurssia varjostaa kuitenkin toivottomuus lihantuottajien tilanteesta ja tulevaisuudesta, eikä ahdinkodiskurssissa esiinny samanlaista intoa ja myönteisiä tulevaisuudennäkymiä kuin innovaatioidiskurssissa, jonka esittelen luvussa 4.3. Näitä toivottomuuden merkityssisältöjä kuvaavat muun muassa seuraavat katkelmat:

Kannattavuutta on tiloilla pyritty parantamaan, mutta keinoja kustannusten hallintaan ei lihavaliokunnan mukaan enää ole. Tukipolitiikasta apua ei ole odotettavissa. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 26.8.2021)

Lihapuolella markkinat eivät ole Korpelan mukaan toimineet koskaan.

”Nyt tie on kuljettu loppuun. On ajauduttu sellaiseen jamaan, jolle kukaan ei voi enää mitään. Tämä lihantuotanto alkaa olla niin sanotusti latna moro¹.”
(*Maaseudun Tulevaisuus*, 4.10.2021).

Mielenkiintoisena huomiona *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* tavat ilmentää ahdinkodiskurssia eroavat hieman toisistaan. Aineistossani ahdinkodiskurssia esiintyy *Helsingin Sanomissa* kolmessa artikkelissa ja *Maaseudun Tulevaisuudessa* kahdessa artikkelissa. Vaikka ahdinkodiskurssia sisältäviä artikkeleja esiintyy *Helsingin Sanomissa* enemmän, *Maaseudun Tulevaisuudessa* ahdingon kuvailussa käytetään jokseenkin enemmän negatiivispainotteisia sanavalintoja (”talousasioiden kipeys”, ”ankea tilanne”, ”vakava huoli”) ja artikkeleissa pureudutaan tarkemmin yksittäisten lihantuottajien kokemuksiin. Nämä artikkelit tukeutuvat toisinaan myös värikkäisiin kielikuviin kuvaillessaan lihantuotannon vaikeuksia: sikatilallisten tilanne on kuin sakkaava, putoava lentokone (*Maaseudun Tulevaisuus*, 4.10.2021). *Helsingin Sanomat* käyttää myös kriisi ja ahdinko -sanavalintoja ja nostaa artikkeleihinsa lihantuottajien lausuntoja, mutta se tiedottaa lukijaa myös neutraalimmalla tasolla lihantuotannon asemaa kuvaavia tilastoja ja tutkimustuloksia avaten.

Ahdinkodiskurssin rakentama kuva lihantuottajista ja lihantuotannosta painottaa maatalojen tilanteen toivottomuutta ja valottaa myös tilojen mahdollista tulevaisuudessa hämmöttävää loppua mutta toisaalta kerää sympatiaa ja sääliä lihantuottajia kohtaan. Useassa artikkelissa haastatellaan lihantuottajaa, jonka henkilökohtaiset kokemukset nostetaan jutun keskiöön. Lihantuottajat esitetään tavallisina yrittäjinä ja työntekijöinä, jotka olosuhteiden pakosta joutuvat tekemään vaikeita ratkaisuja – tällaiset ratkaisut tarinankerronnan asettelussa ja kielenkäytössä lisäävät myötätunnon syntymisen todennäköisyyttä. Kaiken kaikkiaan ahdinkodiskurssi nostaa esille lihantuotannon vaikeuksia mutta samalla esittää lihantuottajat jokseenkin myönteisessä, sympatiaa herättävässä asemassa.

---

¹ *Latna moro* -ilmauksella viitataan tavallisesti väsymykseen ja siihen, ettei jollekin asialle ole tehtävissä enää mitään. Virallista sanakirjamääritelmää sanonnalle ei toistaiseksi ole.

4.2 Ilmastodiskurssi

Ilmastodiskurssia esiintyy aineistossani kolmessa eri artikkelissa, ja se on löydettävissä sekä *Maaseudun Tulevaisuuden* että *Helsingin Sanomien* artikkeleista. Ilmastodiskurssiksi olen nimennyt merkityssysteemit, joissa ilmaston huomioon ottava näkökulma nähdään tärkeänä ja välttämättömänä osana lihantuotannon käytäntöjä, suunnittelua ja kehitystä. Ilmastodiskurssissa keskeistä on konkreettisten ilmastotavoitteiden asettaminen, joissa hiilijalanjälki, päästöjen rajoittaminen ja ilmaston kannalta vastuullinen toiminta otetaan huomioon lihantuotannossa. Kielellisesti ilmastodiskurssi näkyy myönteisinä ilmastoja puolustavina ilmaisuina ("luomakunnan säilyttäminen", "asuinkelvollinen planeetta", "luonnon tarpeet huomioiva kotieläintuotanto") tai ilmastoja uhkaavien asioiden erittelyä (nauta "ilmastovaikutusten syntipukkina", "päästöt" ja "kasvihuonekaasut").

Ilmastodiskurssissa päästövähennyksiä pidetään arvokkaana ja lähes välttämättömänä tavoitteena lihantuotannon tulevaisuuden kannalta. Artikkeleissa kuitenkin korostetaan myös nykyisiä, suomalaisilla lihatiloilla toteutettavia ilmastotoimia edistyksellisinä ja aikaansa edellä olevina tavoitteina. Suomessa tehdyt toimet saavat kehuja artikkeleissa:

Lähes kaikki suomalaiset maitotilat ja 70–80 prosenttia lihantuotannosta ovat jo nyt yksityisen sektorin päästövähennystavoitteiden piirissä. Lähivuosina tavoitteet ovat nopeasti laajenemassa uusille tiloille. (*Helsingin Sanomat*, 8.11.2021)

Suomalainen kotieläintuotanto on monella mittarilla jo nyt maailman vastuullisinta, Lemettinen kuvailee. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 22.1.2021)

"Näiden nautojen hiilijalanjälki on 13,4 kiloa hiilidioksidiekvivalenttia teuraskiloa kohti", esittelee Atrian asiantuntija Sinikka Hassinen. – – "Se on vain yksi kolmasosa kansainvälisestä keskiarvosta ja 20–25 prosenttia pienempi kuin Suomessa viime vuosina valmistuneissa tutkimushankkeissa." (*Helsingin Sanomat*, 17.10.2019)

Vaikka osassa artikkeleista vakuutellaan nykyisten ilmastotoimien olevan riittäviä ja jo itsessään tarpeeksi kunnianhimoisia, osassa artikkeleista pohditaan myös

lihantuotannon vastuullisuutta, eettisyyttä (eettisyysdiskurssista lisää luvussa 4.4) ja lisätoimenpiteiden tarpeellisuutta. Artikkelissa nostetaan valokeilaan myös lihantuottajia, jotka ovat itsekin ryhtyneet pohtimaan työnsä vastuullisuutta esimerkiksi ilmastopaneeli IPCC:n päästöraportin tulosten tiimoilta:

”Olen miettinyt itsekin, onko tälle toiminnalle oikeutusta. Minulle on tultu suoraan sanomaan, että onko tämä nyt kestävä.”

Olisi siis ryhdyttävä toimiin. (*Helsingin Sanomat*, 17.10.2019)

Ilmastodiskurssi on siis yhdistelmä liha-alan kunnianhimoisia tavoitteita, tarkkoja laskelmia hiilijalanjäljen pienentämisestä, nykyisten tai jo toteutettujen ilmastotoimien puolustelua, muutokseen patistelua ja vastuullisuuden pohtimista. Diskurssi asettaa lihantuottajat asemaan, jossa he näyttävät olevan aktiivisia ja edistyksellisiä vastuullisuuden tavoittelijoita, jotka ovat jo kuluvasa hetkessä tietoisesti ilmastotavoitteiden kehityksen aallonharjalla. Toisaalta ilmastodiskurssiin sisältyy myös lihantuottajien epäilyjä nykyisten toimien riittävydestä ja tunnustuksia siitä, että enemmän olisi tehtävä. Yhteistä ilmastodiskurssin merkitysisällöille on kuitenkin se, että ilmastotoimien laatiminen ja niiden noudattaminen nähdään kiinteänä ja välttämättömänä osana nykypäivän lihantuotantoa.

”Tässä ei kauaa mene, kun ei välttämättä pysty myymään mitään ilman ilmastotavoitteita.” (*Helsingin Sanomat*, 8.11.2021)

4.3 Innovaatiodiskurssi

Innovaatiodiskurssissa lihantuotannon tulevaisuus nähdään kirkkaana; lihantuottajilla on kehitysideoita tuleville vuosikymmenille, ilmastotavoitteisiin suhtaudutaan myönteisesti ja uusiin teknisiin keksintöihin asetetaan paljon luottoa. Innovaatiodiskurssia luonnehtivat innokas asenne tulevaan ja sopeutumiseen pyrkivät kehitysaskeleet. Innovaatiodiskurssia esiintyy aineistossani kahdessa artikkelissa, sekä *Maaseudun Tulevaisuudessa* että *Helsingin Sanomissa*.

Innovaatiodiskurssissa lihantuotannon päästöjen pienentämiseen suhtaudutaan haasteena, joka on saavutettavissa erilaisten keinojen avulla. Diskurssissa luotetaan nimenomaan alati kehittyviin innovaatioihin, joiden avulla ilmastotoimia saadaan otettua käytäntöön lihantuotannon eri osa-alueilla. Vaikka puutteita nykyisessä teknologiassa myönnetään olevan, teknologian kehitykseen luotetaan kuitenkin vahvasti:

Noin kymmenesosa päästöistä on sellaisia, ettei keinoja niiden vähentämiseksi tunneta – vielä.

”Ilmastoteknologian kehitys on niin nopeaa, että joka viikko tulee jotain uutta”, Nousiainen sanoo. (*Helsingin Sanomat*, 8.11.2021)

Innovaatiodiskurssissa lihantuotanto nähdään myös alana, jonka tulee laajentua, mukautua ja sopeutua ihmisten uudenlaisiin tarpeisiin. Lihantuotannon ympärille halutaan luoda palveluita ja verkostoja, jotka mahdollistavat lihantuotannon sivutuotteiden tehokkaan hyödyntämisen. Lampuriyrittäjät Iijoen Hirvaskoskelta kertovat tällaisista monipuolisista, innovaatiodiskurssille tyypillisistä tulevaisuudensuunnitelmistaan laajentaa toimintaansa tilallaan:

Lihantuotanto on tärkein tulonlähde, mutta naiset näkevät maatalouden muunakin kuin ruuantuotantona.

”Hyödynnämme villat ja taljat. Maisemanhoito on tärkeä osa lammastilan työtä, ja suunnitteilla on myös kuntoutus- ja matkailupalveluja”, Kaisa luettelee. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 29.6.2021)

Innovaatiodiskurssi näyttää lihantuotannon suurimmaksi osaksi myönteisessä valossa, sillä se esittää lihantuotannon kulkevan kohti kestäviä kehityskulkuja ja näyttää lihantuottajien kohdistavan katseensa aina tulevaisuuteen. Päästöjen hillintään voidaan luottaa, koska teknologian kehitys nähdään nopeana ja suurimpana ratkaisuna lihantuotannon ilmasto-ongelmiin. Lisäksi pienten perheitilojen nostaminen artikkelien keskiöön herättää sympatiaa liha-alan yrittäjiä kohtaan; erityisesti *Maaseudun Tulevaisuuden* artikkelissa (29.6.2021) esiteltyjen lampuriyrittäjien aikomukset lisätä toimintaansa kuntoutus- ja matkailupalveluja kuulostavat lukijan korvaan positiivissävyyteisiltä ideoilta, sillä sanat kuntoutus ja matkailu yhdistetään perinteisesti

rentoutumiseen, kun taas toiminnan keskiössä oleva lihantuotanto (tai lampaiden teurastaminen) eivät herätä samanlaisia myönteisiä mielikuvia. Yksittäisillä maininnoilla ja sanavalinnoilla on siis merkitystä diskurssin rakentumiseen.

4.4 Eettisyysdiskurssi

Eettisyysdiskurssissa artikkeleissa otetaan huomioon lihantuotannon eettisiä kysymyksiä ja pohditaan lihantuotannon oikeutusta. Eettisyysdiskurssi pitää sisällään lihantuottajien itsensä epäilykset toimintansa eettisyydestä mutta myös vakuuttelut siitä, että toiminta on jo nykyisyydessään eettisesti kestävä. Eettisessä pohdinnassa nostetaan esiin tuotantoeläinten olot – sekä toisinaan myös ilmasto- ja ympäristökysymykset – ja mietitään lihantuotannon seurauksia. Diskurssi sisältää myös lihantuottajien halun pyrkiä parantamaan tilojensa eettisyyttä ja eläinten hyvinvointia.

Eettisyysdiskurssia esiintyy aineistossani kolmessa artikkelissa: kahdessa *Maaseudun Tulevaisuuden* artikkelissa ja yhdessä *Helsingin Sanomien* jutussa. Kielellisissä sanavalinnoissa eettisyysdiskurssi ilmenee etiikkaan liittyvinä ilmaisuina; ”lihantuotannon oikeutus”, ”eläinten hyvinvointi” ja ”tuotannon kestävyys” ovat yleisiä kielellisiä valintoja. Artikkelit ottavat kantaa erityisesti *omatunto*-käsitteeseen ja käsittelevät sen yhteyttä lihantuotantoon ja lihantuottajien ajatuksiin työstään:

Omatunto on puhdas, eläinten hyvinvoinnista pidetään huolta ja olen sinut tuotantoon liittyvien valintojen kanssa, pohti lihantuottaja. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 21.2.2021)

”Kehitetään niin, että voidaan hyvällä omallatunnolla syödä naudanlihaa kohtuullinen määrä tulevaisuudessakin”, Eerola lisää. (*Helsingin Sanomat*, 17.10.2019)

Diskurssissa esiintyy itsevarmuutta lihantuottajien puolelta, ja monet haastattelulausunnot pyrkivät perustelemaan lihantuotannon eettisyyttä tai halua pyrkiä parantamaan tuotantolaitosten eläimien oloja. Eettisyysperustelujen yhteydessä esiintyy toiveita siitä, ettei lihansyöntiä tai -tuotantoa tarvitsisi lopettaa, vaan siitä tulisi kehittää eettisesti kestävämpää. Toisaalta diskurssissa esiintyy myös pohdintaa

toiminnan mahdollisesta alasajosta ja ylipäänsä epäilyjä eettisen eläintuotannon olemassaolon mahdollisuudesta:

”Itsekin karjatilallisena olen kipuillut eläintuotannon eettisten ongelmien kanssa”, Lemettinen puolestaan kirjoittaa. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 22.1.2021)

Eettisyysdiskurssin lihantuottajakuvassa lihantuottajat esitetään eettisyydestä tietoisina maatalouden yrittäjinä, jotka jo nykyhetkessä panostavat tuotantoeläinten hyvinvointiin ja ovat halukkaita kehittämään tiloistaan entistä eettisempiä ja ympäristönsuojelun kannalta kestävämpiä tuotantolaitoksia tulevaisuudessa. Kaikki haastatellut lihantuottajat ovat sitä mieltä, että lihantuotantoa voidaan jatkaa tulevina vuosikymmeninä ja että lihatalous on edelleen kiinteä osa suomalaista ruoantuotantoa, vaikkakin epäilyksiä toiminnan eettisyydestä ja ajatuksia toiminnan alasajosta sisältyy toisinaan lihantuottajien pohdintaan.

4.5 Ammattiylpeysdiskurssi

Ammattiylpeysdiskurssia esiintyi aineistossani kahdessa artikkelissa ja ainoastaan *Maaseudun Tulevaisuus* -lehdessä. Ammattiylpeysdiskurssilla tarkoitan puhetapoja, joissa lihantuottaja nähdään ylpeytenä ja kunniallisena ammattina, joka usein periytyy sukupolvelta toiselle vuosikymmenien kuluessa. Ammattiylpeyteen kuuluu into kehittää maataloutta toimivammaksi ja kestävämmäksi. Kielellisesti diskurssissa mainitaan usein ammattiylpeys-sana nimeltä, jonka lisäksi artikkeleissa esiintyvät myös ”arvostus” ja ”tulevaisuuden usko” -ilmaisut, jotka kuvaavat lihantuottajien tuntemuksia elämäntyöstään. Lihantuottajan ammatin halutaan säilyvän seuraaville sukupolville:

Myös Paanasten luona puhuttiin ammattiylpeydestä ja oman ammatin arvostamisesta.

”Jos viljelijä ei itse arvosta ammattiaan, kuka sitten? Omille lapsille moni sanoo, että käykäähän kouluja, ettei tarvitse jäädä tähän tilalle töihin. Minä olen sanonut, että käykäähän kouluja, että voitte jatkaa tässä.” (*Maaseudun Tulevaisuus*, 21.2.2021)

Ammattiylpeysdiskurssissa lihantuotantoa halutaan pitää yllä ja maatilojen toimintaa kehittää tulevaisuutta ajatellen. Ylpeyttä tuovat perinnön jatkaminen ja haasteista selviäminen. Kehitystä tukevat opitut tiedot ja taidot opiskeluista ja muilta aloilta:

Maatalousopiskelijoiden keskuudessa hän ei ole yksin ajatuksineen. ”Tulevaisuuden usko ja halu kehittää maataloutta on vahvaa”, hän kuvaili opiskelijoiden tuntemuksia. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 21.2.2021)

”Haluamme hyödyntää ihmislähtöiset koulutustaustamme ja luoda vuorovaikutusta tilan ja kuluttajan välillä”, Kaisa jatkaa. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 29.6.2021)

Ammattiylpeysdiskurssin luoma kuva lihantuottajista on erityisen myönteinen, sillä se korostaa ammatin ainutlaatuisuutta ja sen myönteisiä puolia. Kritiikki lihantuotannon eettisiä kysymyksiä koskien torjutaan nopeasti ja tilojen väitetään panostavan eettisyyteen ja eläinten hyvinvointiin. Ammattiylpeysdiskurssi kulkee käsi kädessä innovaatioidiskurssin ja perinnönsuojeludiskurssin kanssa, sillä siinä suhtaudutaan innokkaasti tulevaisuuteen mutta myös halutaan säilyttää vanhoja perinteitä.

4.6 Perinnönsuojeludiskurssi

Perinnönsuojeludiskurssiksi olen nimennyt diskurssin, joka korostaa lihantuotannon kulttuurillista merkitystä ja perinteiden suojelua. Perinnönsuojeludiskurssissa tietyt lihantuotantotavat ja niiden ympärille rakentuvat käytännöt nähdään arvokkaina ja säilyttämisen arvoisina. Tällaiset tavat tunnustetaan kulttuurillisesti merkittäviksi.

Perinnönsuojeludiskurssia esiintyy aineistoni kahdessa *Maaseudun Tulevaisuuden* artikkelissa, kun taas *Helsingin Sanomissa* sitä ei esiinny. Ammattiylpeysdiskurssin tapaan positiivissävyytteisillä kielellisillä valinnoilla pyritään korostamaan liha-alan ainutlaatuisuutta ja merkityksellisyyttä Suomen ruoantuotannossa. Aineistossani alleviivataan lihantuotannon yhteyttä eri instituutioihin, kuten kirkkoon (viljelijät ovat perinteisesti saaneet ”tukea ja turvaa” kirkosta, *Maaseudun Tulevaisuus*, 21.2.2021), tai linkkiä tiettyihin kulttuurimaisemiin, kuten lampaankasvatuksen yhteyttä Pohjois-Pohjanmaan jokivarren nevalakeuksiin.

Idyllisyyden korostaminen on suuri osa perinnönsuojeludiskurssia. Lihantuotanto nähdään esimerkiksi osana kauniiden kulttuurimaisemien säilyttämistä (lampaanhoidossa), ja pienten perhetilojen lopettaminen tulkitaan uhkana perinteikkäille viljelymaisemille. Artikkelit luovat kuvaa idyllisyydestä myös kuvailemalla lihantuottajien ja eläinten harmonista yhteiseloä:

Holmström päästää ilmoille persoonallisen kutsuhuudon. Kuluu muutama sekunti ja jokitörmällä laiduntava katras kipittää lampurin luokse rapsuteltavaksi. (*Maaseudun Tulevaisuus*, 29.6.2021)

Perinnönsuojeludiskurssille on ominaista painottaa lihantuotannon ainutlaatuisuutta merkitystä suomalaisissa perinteissä. Perinnönsuojeludiskurssin erottaa ammattilpeysdiskurssista se, kuinka siinä vedotaan laajempaan kulttuuriin, lihantuotannon yhteyteen muihin instituutioihin ja mautilojen idyllisyyteen. Perinnönsuojeludiskurssin kuva lihantuottajista antaa ymmärtää, että lihantuottajat suojelevat toiminnallaan jotain ainutlaatuisuutta ja merkityksestä suomalaisen kulttuurin kontekstissa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Mitä diskursseja lihantuottajista ja lihantuotannosta *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat* -verkkolehdistä on löydettävissä?
2. Miten lihantuotannosta ja lihantuottajista puhuminen eroaa lehtikohtaisesti?

Yhteensä kymmenestä *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* artikkelista löytyi kuusi erillistä lihantuottajiin ja lihantuotantoon liittyvää diskurssia. Diskurssit ovat ahdinkodiskurssi, ilmastodiskurssi, innovaatioidiskurssi, eettisyysdiskurssi, ammattiyhdistysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi. Kaikkia diskursseja esiintyy artikkeleissa vähintään kaksi kertaa.

Diskurssit ovat merkityssisällöltään toisinaan hyvinkin erilaisia ja lähestyvät lihantuotantoa erilaisista näkökulmista, mutta ne ovat suurilta osin myös päällekkäisiä ja kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Mielenkiintoinen huomio on, että artikkeleista ei ollut havaittavissa varsinaisia laajempia, lihantuotantoa vastaan olevia kriittisiä diskursseja, vaan kriittiset äänet olivat artikkeleissa melko yksittäisiä tai osana kumottavia vastaväitteitä. Artikkeleissa sivutaan julkista keskustelua ja blogikirjoituksia, jotka ovat kritisoineet lihantuotannon eettisiä epäkohtia, mutta valitsemani artikkelit toimivat enemmänkin vastineina kriittisille äänille. Lihantuotantoa kritisoidaan artikkeleissa suurimmaksi osaksi ilmastopäästöjen vuoksi, mutta artikkeleissa päästöjen vähentäminen ymmärretään usein (innostavaksikin) haasteeksi, jonka tavoitteisiin yltäminen nähdään mahdollisena toteuttaa tarkkojen tavoitteiden ja kehittyvän teknologian avulla (ilmastodiskurssi ja innovaatioidiskurssi).

Diskurssien tuottama lihantuottajakuva on moninainen, mutta keskimäärin melko myönteinen. Ahdinkodiskurssi valottaa lihantuottajien vaikeuksia ja tilallisten arjessaan mukanaan kantamia huolia yksityiskohtaisesti – ja näyttää suomalaisen lihantuotannon epäkohtia – mutta diskurssi asettaa lihantuottajat enemmänkin sympaattiseen valoon.

Artikkelien välittämä ilmastodiskurssi ja eettisyysdiskurssi näyttävät lihantuottajien olevan vastuullisia toimijoita, jotka ovat tietoisia ilmasto- ja eettisyyskeskustelusta ja pyrkivät samalla parempaan. Ammattiylypeysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi puolestaan antavat kaikkein myönteisimmän kuvan lihantuottajista, sillä ne perustuvat lähes yksinomaan ylpeyden kuvailuun ja suomalaisen lihantuotannon ainutlaatuisuuden korostamiseen. Myönteinen kuva lihantuottajista johtuu paljolti varmasti siitä, että suurimmassa osassa artikkeleista itse lihantuottajille ja heidän haastatteluilleen on annettu paljon palstatilaa ja lehden rooli on yleensä myötäillä tuottajien sanomisia tai tuoda lisätietoa taulukkojen tai tutkimustulosten muodossa. Koska aiempaa tutkimusta itse lihantuottajiin liittyvistä diskursseista tai representaatioista on tehty hyvin rajallisesti, tutkimustulokseni antavat mahdolliselle tulevalle tutkimukselle hyvän keskustelunavauksen.

Maaseudun Tulevaisuuden ja *Helsingin Sanomien* lihantuottaja- ja lihantuotantodiskurssit ja niiden esiintyminen eroavat analyysini perusteella selkeästi toisistaan. *Helsingin Sanomien* tapa puhua lihantuotannosta painottuu ruoantuotannon ilmastokysymyksiin ja niiden ratkaisuun sekä lihatilallisten talouskriisistä tiedottamiseen. *Helsingin Sanomilla* on myös tapana sisällyttää artikkeleihinsa yleissivistävää tietoa lihantuotannosta graafisina esityksinä tai tutkimustuloksina, ja toisinaan lehti kutsuu alan asiantuntijoita kommentoimaan lihantuottajien tai lihatalojen väitteitä. Tällaisten piirteiden vuoksi suunnittelin seitsemättä, epäilydiskurssiksi nimeämäni diskurssia, jonka ominaisuuksina olisivat olleet lehden yritys nostaa esille vastakkaista näkökulmaa, lihantuottajien väitteiden epäily ja asiantuntijoiden kommenttien pyytäminen. Epäilydiskurssia olisi esiintynyt kuitenkin vain yhdessä artikkelista, mistä syystä en nostanut sitä kokonaiseksi, erilliseksi diskurssikseen. On kuitenkin merkittävää huomata, että tällainen kriittinen näkökulma esiintyi juuri *Helsingin Sanomien* artikkelissa, sillä vastaavia toimintatapoja ei ollut *Maaseudun Tulevaisuudesta* keräämässäni aineistossa.

Lihatalojen väitteiden kyseenalaistaminen *Helsingin Sanomien* artikkelissa vahvistaa tietyllä tavalla Friedlanderin (2014) tutkimuksen huomiota siitä, että mediassa vastuu

lihantuotannon seurauksista painottuu suuremmille instituutioille – tässä tapauksessa lihataloille – eikä suoraan lukijalle. Huomio lihantuotannon päästövähennyksistä keskitetään artikkeleissa lähinnä yritysten tavoitteeksi ja vetoamista kuluttajan ruokavaliomuutoksiin on vain vähän. Esimerkiksi Atrian päästötavoitteiden epäileminen artikkeleissa kutsuu lukijan pohtimaan yritysten vastuuta lihantuotannon päästökykyisyyksissä muttei vie lukijaa Friedlanderin (2014) mainitsemalle epämurkuvuusalueelle, jonne lukija saattaisi joutua esimerkiksi kehotuksista tehdä muutoksia omaan toimintaansa.

Helsingin Sanomien tapa nostaa tuotantoeläimet mukaan lihantuotannosta kertoviin artikkeleihin osoittautui myös ainutlaatuiseksi. Kaksi aineistoni artikkeleista (*Helsingin Sanomat*, 23.12.2021 ja 17.10.2019) alkavat yksityiskohtaisella tilanteen kuvailulla, jossa lihantuottaja ja toimittaja saapuvat sikojen tai nautojen luokse ja tutustuvat eläinten puuhiin. Artikkeleissa nautaa kutsutaan ”utelilaaksi vierustoveriksi” ja sikoja verrataan leikkiviin koiriin. Seuraavassa virkkeessä kuitenkin yllättäen muistutetaan, että nämä eläimet päätyvät lähipäivinä teuraaksi ja pihveiksi. Artikkelien aloittaminen tällä tavalla voi herättää ristiriitaisia tunteita lihantuottajia kohtaan, sillä eläimiä kohtaan on jo herätetty sympatiaa yksityiskohtaisen, ihastusta herättävän kuvailun avulla. *Maaseudun Tulevaisuudessa* eläimiä ei kuvailla lähes ollenkaan – lukuun ottamatta idyllisen lampurielämän esittelyä, jossa tilallinen rapsuttelee lampaita niityllä – vaan huomio keskitetään päällisin puolin vain lihantuottajiin itseensä.

Maaseudun Tulevaisuus puolestaan käsittelee lihantuotantoa hyvin tuottajaläheisistä lähtökohdista. Neljässä valitsemissani *Maaseudun Tulevaisuuden* viidestä artikkelista haastatellaan yhtä tai useampaa lihantuottajaa, joiden mielipiteet ovat juttujen keskiössä. *Maaseudun Tulevaisuuden* ahdinkodiskurssi on *Helsingin Sanomien* vastaavaa huolestuneempi, ja sen puhetavoissa käytetään enemmän negatiivissävytteisiä ilmaisuja. Ahdinkodiskurssin vastapainona artikkeleissa on kuitenkin ammattiyhteisö- ja perinnönsuojeludiskurssi, jotka esittävät lihantuotannon erittäin myönteisessä valossa – ja näitä diskursseja ei esiinny lainkaan *Helsingin Sanomissa*. *Maaseudun Tulevaisuudessa* nostetaan myös enemmän esille

lihantuottajien itsevarmuutta esimerkiksi siitä, että eettiset kysymykset tai päästötavoitteet ovat tiloilla kunnossa tai muuttumassa parempaan päin.

Kaiken kaikkiaan *Maaseudun Tulevaisuuden* ja *Helsingin Sanomien* tavat puhua lihantuotannosta ja -tuottajista tiivistyvät *Maaseudun Tulevaisuuden* tuottajalähtöiseen, lihatilallisten kannustamiseen tavoittelevaan puhetapaan ja *Helsingin Sanomien* yleissivistävään ja tiedottamaan pyrkivään, ilmastonäkökulmasta kiinnostuneeseen uutisointityyliin. *Maaseudun Tulevaisuudella* on aineiston perusteella taipumus vastaanottaa kritiikki esimerkiksi eettisistä kysymyksistä defensiivisesti ja pyrkiä osoittamaan nykyisen lihantuotannon olot hyväksi ja kestäviksi, myönteisen kehityksen tärkeyttä korostaen. *Helsingin Sanomissa* puolestaan painotetaan lihantuotantoon liittyvien ilmastotavoitteiden tärkeyttä ja nostetaan esille ahdingossa olevia lihatiloja. Tyyli on yleistason tiedottamiselle tyypillinen, sillä lihantuotantoon liittyviä ilmiöitä selitetään auki esimerkiksi taulukoilla, ja lehti nostaa toisinaan esille myös lihatalojen vastaisia, kriittisiä näkökantoja. Lehtien kohderyhmät näkyvät näin ollen selkeästi myös lihantuottajista ja lihantuotannosta puhuttaessa.

Tämä tutkielma ja analyysini ovat luoneet katsauksen suosituimpien suomalaisten verkkosanomalehtien lihantuottaja- ja lihantuotantodiskursseihin. Ahdinkodiskurssi, ilmastodiskurssi, innovaatioidiskurssi, eettisyysdiskurssi, ammattiylpeysdiskurssi ja perinnönsuojeludiskurssi heijastelevat kaikki 2010- ja 2020-lukujen populaareja käsityksiä lihantuotannosta ja sen merkityksistä suomalaisessa kontekstissa. Aineistoni vahvuus on se, että vertailu maaseudun tuottajien näkökulmaa korostavan *Maaseudun Tulevaisuuden* ja laajempaa kohderyhmää palvelevan *Helsingin Sanomien* artikkelien välillä ottaa huomioon erilaiset näkökannat lihantuotantoon liittyen, mikä luo kuulutuihin ääniin monipuolisuutta. Vaikka aineistoni on rajallinen ja se tarkastelee vain kahta uutismediaa, voidaan sen perusteella kuitenkin pohtia kahden suuren sanomalehden välittämiä puhetapoja lihantuotannosta – sillä onhan näillä medioilla merkittävä rooli Suomen mediakentällä ja paljon valtaa vaikuttaa lukijoidensa arvoihin ja asenteisiin.

Artikkeleissa esitetyt diskurssit kommentoivat ja toisintavat sekä lihantuotannon ja lihankulutuksen ympärillä viime vuosina käytyjä keskusteluja että ajankohtaisia

tutkimustuloksia. Osa *Maaseudun Tulevaisuuden* artikkeleista ottaa kantaa keskustelua herättäneisiin tuotantoeläinten oloihin pureutuneisiin blogikirjoituksiin ja kolumneihin – ja puolustaa toisinaan tilojen oloja hanakastikin – mikä osaltaan viittaa eläimiin kohdistuviin eettisten pohdintojen ja keskustelun suosion kasvuun. *Helsingin Sanomat* puolestaan tiedottaa laajasti lihantuotannon ympäristövaikutuksista ja on kiinnostunut lihantuotannon päästövähennyksiin ja hiilineutraaliuteen liittyvästä keskustelusta. Terveysnäkökulma oli ainut lihantuotantoon usein liitetty keskustelunaihe, jota aineistossani ei esiintynyt. Tätä selittää se, että puhe lihantuotannosta ja lihantuottajista rajaa yleensä ulkopuolelle mielenkiintoisen näkökulman *lihankulutuksesta*, joka sisältää usein ruokavaliokeskustelut sekä kansanterveyden ja on siten aivan toisenlainen tutkimuskohde.

Almiron & Zoppeddu (2015) toteavat tutkimuksessaan, että medialla on tietynlainen sokea piste käsitellä ilmastonmuutoksen ja lihantuotannon ja -kuluttamisen yhteyttä. Aineistossani *Helsingin Sanomat* kyllä nostaa esille lihantuotannon vaikutuksia ilmastonmuutokselle, mutta huomattavana seikkana tulee mainita, että minun oli vaikea ylipäättään löytää aineistooni lihantuotantoa käsitteleviä artikkeleja *Helsingin Sanomista*, mistä syystä jouduin laajentamaan aikarajaustani. Koska *Helsingin Sanomat* on muuten usein kiinnostunut tiedottamaan ilmastonmuutoksesta ja päästöpolitiikasta, voisi tämä seikka toistaa Friedlanderin (2014) huomiota siitä, että lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen yhteyttä käsitellään harvoin mediadiskursseissa. Samankaltaisen huomion lihantuotannon ympäristövaikutusten saamasta mediapalstan pienestä koosta tekevät Kristiansen ym. (2020).

Mainitsemissani aineistoni *Helsingin Sanomien* ilmastodiskurssia toistavissa artikkeleissa harvoin vedotaan myöskään kuluttajan vastuuseen lihansyönnin vähentämisestä, mikä voi kieliä Almironin & Zoppeddun (2015) nimeämästä sokeasta pisteestä. Sama huomio tukee myös Friedlanderin (2014) tutkimuksen tulosta siitä, että uutisoinnissa lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys halutaan kehystää instituutioiden väliseksi konfliktiksi, ettei lukija joudu epämukavuusalueelle.

Analysoimani sanomalehdet ovat molemmat loppujen lopuksi rahallista voittoa tavoittelevia medioita, jotka pyrkivät pitämään lukijansa puolellaan.

Hartmann & Siegrist (2017) toteavat tutkimuksessaan, että yleinen halukkuus vähentää lihansyöntiä on matalaa. Tämä huomio toistuu aineistossani siten, että lihantuottajien halukkuus lopettaa toimintansa on erittäin pientä, ja se nähdään viimeisenä vaihtoehtona. Haastatellut lihantuottajat korostavat artikkeleissa usein sitä, ettei lihansyöntiä ja -tuotantoa tarvitse heidän mukaansa lopettaa, vaan sitä voidaan kehittää kestävämmäksi. Tällaisten diskurssien kohtaaminen useasti mediassa voi vahvistaa entisestään lukijan mielessä haluttomuutta muuttaa ruokailutottumuksiaan, koska lihantuottajat esiintyvät artikkeleissa vastuullisina toimijoina, joille toiminnan kestävyys on tärkeää.

Aineistoni avulla pääsee myös jonkin verran käsiksi siihen, millaisten puhetapojen kautta lihantuotantoon liittyvät ajankohtaiset aiheet, kuten lihankulutus, eläinten oikeudet ja ilmastonmuutos, ymmärretään mediassa. Aineistoni perusteella lihankulutus nähdään vielä melko kiinteänä osana suomalaista ruokavaliota ja ruokakulttuuria, mikä näkyy artikkelien arkipäiväisenä tapana rinnastaa lihantuotanto suoraan ruoantuotantoon. Kuitenkin jo se, että esimerkiksi ilmastoasiat ja eläimiin liittyvät eettiset kysymykset ovat esillä artikkeleissa tavalla tai toisella, kertovat osaltaan lihantuotantoa vastaan kehittyneistä keskustelunavauksista mediakentällämme. Aineistoni kaksi *Helsingin Sanomien* artikkelia alkaa sympaattisella kuvailulla touhuavista naudoista ja sioista, joiden hetken kuluttua muistutetaan menevän pian teuraaksi. Ehkäpä *Helsingin Sanomat* haluaa tällaisilla kuvailuilla herätellä lukijoitaan pohtimaan ihmisen eläinsuhdetta 2010- ja 2020-luvuilla.

Löytämieni diskurssien avulla voi myös ehkä saada alustavan katsauksen lihantuottajien ja lihantuotannon diskurssien tulevaisuuteen. Edellä kuvaamani murroksen äänet – keskustelunavaukset etiikasta, ilmastotavoitteet ja lihantuottajien talousvaikeudet – saattavat kieliä tulevasta muutoksesta lihantuotannossa ja -kulutuksessa, mikä heijastuu aikanaan väistämättä mediadiskursseihin. Voidaan kuitenkin mielestäni todeta, että nykyisillä mediadiskursseilla lihantuotannosta on valtaa vaikuttaa

lihantuotannon tulevaisuuteen. Aineistoni perusteella tarkastelemiini lehtien vallitsevat diskurssit kutsuvat muun muassa kiinnittämään huomiota lihantuotannon ilmastovaikutuksiin (*Helsingin Sanomat*) tai tuntemaan sympatiaa tai ihailua lihantuottajia kohtaan (ahdinkodiskurssi, ammattiyhteisödiskurssi ja *Maaseudun Tulevaisuus*). Kuten Graham & Abrahamse (2017) saivat selville tutkimuksessaan, viestien kehystäminen mediassa vaikuttaa lukijan arvoihin ja asenteisiin.

Lihantuottajien ja lihantuotannon tarkasteleminen tarjoaa monia mielenkiintoisia aiheita jatkotutkimukselle. Tämä tutkimus luo nopean katsauksen suomalaismedian lihantuottajarepresentaatioihin, mutta lihantuottajien esittämistä mediassa olisi hedelmällistä tutkia myös laajemmin tai kansainvälisen median kontekstissa. Lihantuotantodiskursseja voisi olla kiintoisaa tarkastella myös *Yleisradion* uutisartikkeleissa, koska *Yleisradio* on julkisen palvelun mediayhtiö – toisin kuin tutkimani *Maaseudun Tulevaisuus* ja *Helsingin Sanomat*. Toinen jo aiemmin mainitsemani mahdollisuus jatkotutkimukselle on itse lihankulutuksen tai lihankuluttajien näkökulma – ilmeneekö löytämiäni diskursseja myös lihankulutuksesta ja liharuokavalioista puhuttaessa? Kaiken kaikkiaan lihantuotanto on niin moniulotteinen, alati muuttuva yhteiskunnallisesti merkittävä ja keskustelua herättävä ilmiö, että siihen liittyviä tutkimusaiheita on erittäin tärkeää pohtia sekä nyt että tulevaisuuden mediakentillä.

LÄHTEET

- Almiron, N. & Zoppeddu, M. (2015). Eating Meat and Climate Change: The Media Blind Spot—A Study of Spanish and Italian Press Coverage, *Environmental Communication*, 9:3, 307-325. <https://doi.org/10.1080/17524032.2014.953968>
- Bonnet, C., Bouamra-Mechemache, Z., Réquillart, V. & Treich, N. (2020). Viewpoint: Regulating meat consumption to improve health, the environment and animal welfare, *Food Policy*. Volume 97. 101847. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101847>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- FAOSTAT. (2018). <http://www.fao.org/faostat/en/#home>
- FAIRR. (2017). The Livestock Levy: Are Regulators Considering Meat Taxes? Farm Animal Investment Risk and Return. <http://www.fairr.org/resource/livestock‐levy‐regulators‐considering‐meat‐taxes/>. Viitattu 7.3.2022
- Friedlander, J., Riedy, C. & Bonfiglioli, C. (2014). A Meaty Discourse: What Makes Meat News?. *Food Studies: An Interdisciplinary Journal* 3 (3): 27-43. <https://doi.org/10.18848/2160-1933/CGP/v03i03/40579>
- Fiala, N. (2008). Meeting the demand: An estimation of potential future greenhouse gas emissions from meat production. *Ecological Economics*, 67(3), 412–419. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2007.12.021>
- Graham, T. & Abrahamse, W. (2017). Communicating the climate impacts of meat consumption: The effect of values and message framing. *Global Environmental Change*. Volume 44. 98-108 <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.03.004>
- Hartmann, C. & Siegrist, M. (2017). Consumer perception and behaviour regarding sustainable protein consumption: A systematic review. *Trends in Food Science & Technology*, 61, 11–25. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2016.12.006>

- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino.
- Katare, B., Wang, H. H., Lawing, J., Hao, N., Park, T., & Wetzstein, M. (2020). Toward Optimal Meat Consumption. *American Journal of Agricultural Economics*, 102(2), 662–680. <https://doi.org/10.1002/ajae.12016>
- Kitchens, B., Johnson, S. L. & Gray, P. (2020). Understanding Echo Chambers and Filter Bubbles: The Impact of Social Media on Diversification and Partisan Shifts in News Consumption. *MIS Quarterly*, 44(4), 1619–1649. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2020/16371>
- Klurfeld, D. (2015). Research gaps in evaluating the relationship of meat and health. *Meat Science*, 109, 86–95. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2015.05.022>
- Knuutila, M., Vatanen, E., Jansik, C., & Niemi, J. (2012). Elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden riippuvuus tuonnista. 15-16.
- Kristiansen, S., Painter, J. & Shea, M. (2021). Animal Agriculture and Climate Change in the US and UK Elite Media: Volume, Responsibilities, Causes and Solutions, *Environmental Communication*, 15:2, 153-172. <https://doi.org/10.1080/17524032.2020.1805344>
- Luonnonvarakeskus (24.6.2021). Ravintotase 2019 lopullinen ja ennakko 2020. Viitattu 7.3.2022. https://stat.luke.fi/ravintotase-2019-lopullinen-ja-ennakko-2020_fi
- Maaseudun Tulevaisuus* (17.3.2020). Vuoden lehtikuva kiteyttää suomalaisen maanviljelijän ahdingon – ”Lähes raamatullinen”. Viitattu 19.4.2022.
- Media Audit Finland (13.10.2021). KMT 2021 – Lehtien lukijamäärät. Viitattu 3.4.2022. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/10/KMT-2021-lukijamaarat-liite.pdf>

Media Audit Finland (päivitetty 5.8.2020). Levikkitilastot. Levikkitilasto 2019. Viitattu 3.4.2022. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/08/LT-tilasto-2019.pdf>

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino.

Steinfeld, H., Gerber, P., Wassenaar, T. D., Castel, V., Rosales, M., Rosales, M., & de Haan, C. (2006). Livestock's long shadow: environmental issues and options. Food & Agriculture Org.

Suoninen, E. (2016). Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen. Diskurssianalyysi. Teoria, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino.

Terra Nova. (2017). La viande au menu de la transition alimentaire: enjeux et opportunités d'une alimentation moins carnée. <https://tnova.fr/societe/alimentation/la-viande-au-menu-de-la-transition-alimentaire-enjeux-et-opportunités-dune-alimentation-moins-carnee/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Tammi.

Vranken, L., Avermaete, T., Petalios, D. & Mathijs, E. (2014). Curbing Global Meat Consumption: Emerging Evidence of a Second Nutrition Transition. Environmental Science & Policy 39 : 95–106. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2014.02.009>

LIITE 1: LUETTELO AINEISTONA KÄYTETYISTÄ ARTIKKELEISTA

Piispa halusi tutustua lihan- ja maidontuotantoon sekä tuottajiin, toive toteutui Keiteleellä – pontimena vierailulle oli julkisuudessa käyty keskustelu, *Maaseudun Tulevaisuus*, 21.2.2021 (1)

Nuori lampuripolvi haluaa vaalia lijoen kulttuurimaisemaa – ”Maatalous on muutakin kuin ruuantuotantoa”, *Maaseudun Tulevaisuus*, 29.6.2021 (2)

”Lihatiloilla ei eletä enää kädestä suuhun vaan velaksi” – kustannusten nousu on ajanut lihatilat ahtaalle, *Maaseudun Tulevaisuus*, 26.8.2021 (3)

”Sikatilalliset ajautuneet väsähtämispisteeseen” – 20 vuotta sianlihaa tuottanut Reijo Korpela: Lihamarkkinat eivät ole toimineet koskaan, *Maaseudun Tulevaisuus*, 4.10.2021 (4)

Karjatilallinen: ”Olen itsekin kipuillut eläintuotannon eettisten ongelmien kanssa – jonkin on pakko muuttua”, *Maaseudun Tulevaisuus*, 22.1.2021 (5)

Joulukinkkuja tuotetaan tappiolla, eikä tilanteeseen näy helpotusta – ”Itselleni en pysty tästä palkkaa maksamaan”, *Helsingin Sanomat*, 23.12.2021 (6)

Maitotilat ja lihantuotanto jahtaavat jo merkittäviä päästötavoitteita, koska elintarvikeketjut ovat jo poliitikkojen edellä ilmastotyössä, *Helsingin Sanomat*, 8.11.2021 (7)

Kuiva hellekesä ajaa maatilat ahdinkoon: karjaa uhkaa ennenaikainen teurastaminen, *Helsingin Sanomat*, 21.7.2018 (8)

Sikapula uhkaa pieniä ja keskisuuria liha-alan yrittäjiä – ”Suomen sikamarkkinat ovat kriisissä”, *Helsingin Sanomat*, 10.12.2019 (9)

Kuohunta naudanlihan ympärillä sai Jari Eerolan pienentämään tilansa hiilijalanjälkeä merkittävästi: ”Olen miettinyt itsekin, onko tälle toiminnalle oikeutusta”, *Helsingin Sanomat*, 17.10.2019 (10)